

[דף ב עמוד א] /משנה/. מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד? חל להיות ארבעה עשר בשני - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת - כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר.

גמרא. מגילה נקראת באחד עשר. מנלן? - מנלן? כדבעינן למימר לקמן: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים! - אן הכי קאמרין: מכדי, כולהו אנשי כנסת הגדולה תקנינהו, דאי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקון - אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינן אנשי כנסת הגדולה? והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, אלא פשיטא - כולהו אנשי כנסת הגדולה תקינו, היכא רמיזא? - אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן: אמר קרא לקים את ימי הפרים האלה בזמניהם - זמנים הרבה תקנו להם. - האי מיבעיא ליה לגופיה! - אם כן לימא קרא זמן, מאי זמניהם - זמנים טובא. - ואכתי מיבעי ליה: זמנו של זה לא כזמנו של זה! - אם כן לימא קרא זמנם, מאי זמניהם - שמעת מינה כולהו. - אימא: זמנים טובא! - זמניהם דומיא דזמנם, מה זמנם תרי - אף זמניהם תרי. - ואימא תריסר ותליסר! - כדאמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויי. הכא נמי שלשה עשר זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי. - ואימא שיתסר ושיבסר! - ולא יעבור כתיב. ורבי שמואל בר נחמני אמר: אמר קרא כימים אשר נחו בהם היהודים, ימים כימים - לרבות אחד עשר ושנים עשר. - ואימא תריסר ותליסר! - אמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויי. - ואימא שיתסר ושיבסר! - ולא יעבור כתיב. רבי שמואל בר נחמני מאי טעמא לא אמר מבזמניהם? - זמן זמנם זמניהם לא משמע ליה. ורב שמן בר אבא, מאי טעמא לא אמר מכימים? - אמר לך: ההוא לדורות הוא דכתיב.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתימתאה דדריש זמן זמנם זמניהם, אבל חכמים אומרים: אין קורין אותה אלא בזמנה. מיתיבי: אמר רבי יהודה אימתי - בזמן שהשנים כתיקנן, וישראל שרויין על אדמתן. אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה - אין קורין אותה אלא בזמנה. רבי יהודה אליבא דמאן? אילימא אליבא דרבי עקיבא - אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא. אלא לאו - אליבא דרבנן, ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן! תיובתא דרבי יוחנן, תיובתא. איכא דאמרי: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתימתאה. אבל חכמים אמרו: בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. תניא נמי הכי: אמר רבי יהודה: אימתי - בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן, אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה - אין קורין אותה אלא בזמנה. רב אשי קשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה, **[דף ב עמוד ב]** ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה: ומי אמר רבי יהודה בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה? ורמינהי, אמר רבי יהודה: אימתי - מקום שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה. מקום שנכנסין בשני ובחמישי מיהא קרינן, ואפילו בזמן הזה! ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה. - ומשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה מוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה? - רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה כרבי יהודה, ואיכא דתני לה כרבי יוסי בר יהודה, ומדקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה אמר: מאן דתני לה כרבי יהודה - לאו דווקא, מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה - דווקא.

כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר וכו' מנהני מילי? אמר רבא: דאמר קרא על כן היהודים הפרזים הישבים בערי הפרזות, וגו' מדפרזים בארבעה עשר - מוקפין בחמשה עשר. - ואימא: פרזים בארבעה עשר - מוקפין כלל כלל לא! - ולא ישראל נינהו? ועוד, מהדו ועד כוש כתיב. - ואימא: פרזים בארביסר, מוקפין בארביסר ובחמיסר, כדכתיב להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר [בן] בכל שנה! - אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר - כדקאמרת, השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר - אתא את ופסיק: הני בארבעה עשר, והני בחמשה עשר. - ואימא: פרזים בארביסר, מוקפין - אי בעו בארביסר, אי בעו בחמיסר! - אמר קרא בזמניהם - זמנו של זה לא זמנו של זה. - ואימא בתליסר! - כשושן. - אשכחן עשייה, זכירה מנלן? - אמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים, איתקש זכירה לעשייה.

מתניתין דלא כי האי תנא, דתניא, רבי יהושע בן קרחה אומר: כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר. מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה? - כי שושן, מה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר - אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר. ותנא דידן מאי טעמא? - יליף פרזי פרזי, כתיב הכא על כן היהודים הפרזים, וכתיב התם לבד מערי הפרזי הרבה מאד, מה להלן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון - אף כאן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. - בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן - דלית ליה פרזי פרזי, אלא תנא דידן מאי טעמא לא אמר כרבי יהושע בן קרחה? - מאי טעמא? דהא אית ליה פרזי פרזי! - הכי קאמר: אלא שושן דעבדא כמאן, לא כפרזים ולא כמוקפין! - אמר רבא ואמרי לה כדי: שאני שושן הואיל ונעשה בה נס. בשלמא לתנא דידן - היינו דכתיב מדינה ומדינה ועיר ועיר. מדינה ומדינה - לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש, עיר ועיר נמי - לחלק בין שושן לשאר עיירות. אלא לרבי יהושע בן קרחה, בשלמא מדינה ומדינה - לחלק בין שושן לשאר עיירות, אלא עיר ועיר למאי אתא? אמר לך רבי יהושע בן קרחה: ולתנא דידן מי ניחא? כיון דאית ליה פרזי פרזי מדינה ומדינה למה ליה? אלא, קרא לדרשה הוא דאתא, וכדרבי יהושע בן לוי הוא דאתא. דאמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך. עד כמה? - אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: כמחמתן לטבריא, מיל. ולימא מיל! - הא קא משמע לן: דשיעורא דמיל כמה הוי - כמחמתן לטבריא.

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסברא? והכתיב: אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה! ועוד, האמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות **[דף ג עמוד א]** בנס היו עומדין? - אין, מהוה הוו, ולא הוו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה, ואתו צופים ותקינו: פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה. - סוף סוף אלה המצות - שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה! - אלא שכחום וחזרו ויסדום.

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: תרגום של תורה - אונקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע. תרגום של נביאים - יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. יצתה בת קול ואמרה: מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם? עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר: אני הוא שגילתי סתריך לבני אדם; גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל. ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים, יצתה בת קול ואמרה לו: דייך! מאי טעמא - משום דאית ביה קץ משיח. ותרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו? והא אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: מאי דכתיב ויקראו בספר תורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא. ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפרש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקין, ויבינו במקרא - אלו פיסקי טעמים, ואמרי לה: אלו המסורת. - שכחום וחזרו ויסדום. - מאי שנא דאורייתא דלא אזדעזעה, ואדנביאי אזדעזעה? - דאורייתא מיפרשא מלתא, דנביאי איכא מילי דמיפרשו, ואיכא מילי דמסתמן. דכתיב ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדרמון בבקעת מגדון, ואמר רב יוסף: אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר: ביומא ההוא יסגי מספדא בירושלים כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדרמון בן טבריימון ברמות גלעד, וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו.

וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא. מאן נינהו אנשים? - אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: זה חגי זכריה ומלאכי, אינהו עדיפי מיניה, ואיהו עדיף מיניה. אינהו עדיפי מיניה - דאינהו נביאי, ואיהו לאו נביא. איהו עדיף מיניה - דאיהו חזא ואינהו לא חזו. - וכי מאחר דלא חזו מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו - מזלייהו חזו. אמר רבינא: שמע מינה, האי מאן דמיבעית - אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי. מאי תקנתיה? ליקרי קריאת שמע. ואי קאים במקום הטנפות - לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי, ואי לא - לימא הכי: עיזא דבי טבחי שמינא מינאי.

והשתא דאמרת מדינה ומדינה, ועיר ועיר לדרשה, משפחה ומשפחה, למאי אתא? אמר רבי יוסי בר חנינא: להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. דאמר רב יהודה אמר רב: כהנים בעבודתן, ולוים בדוכן וישראל במעמדן - כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, תניא נמי הכי: כהנים בעבודתן, ולוים בדוכן, וישראל במעמדן - כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר מעבודה. ומה עבודה שהיא חמורה - מבטלין, תלמוד תורה - לא כל שכן? - ועבודה חמורה מתלמוד תורה? - והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו). והיכי עביד הכי? והאמר רבי יהושע בן לוי: אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה, חיישינן שמא שד הוא! שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה'. - ודלמא משקרי? - גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה. אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה! - אמר לו: על איזה מהן באת? - אמר לו: עתה באתי מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק. אמר רבי יוחנן: [דף ג עמוד ב] מלמד שלן בעומקה של הלכה. ואמר רב שמואל בר אבון: גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין. שנאמר עתה באתי! - לא קשיא: הא - דרבים, והא - דיחיד. - ודיחיד קל? והתנן: נשים במועד מענות, אבל לא מטפחות. רבי ישמעאל אומר: אם היו סמוכות למטה - מטפחות. בראשי חדשים בחנוכה ובפורים - מענות ומטפחות בזה ובזה, אבל לא מקוננות. ואמר רבה בר הונא: אין מועד בפני תלמיד חכם, כל שכן חנוכה ופורים. - כבוד תורה קאמרת, כבוד תורה דיחיד - חמור, תלמוד תורה דיחיד - קל.

אמר רבא: פשיטא לי: עבודה ומקרא מגילה - מקרא מגילה עדיף, מדרבי יוסי בר חנינא. תלמוד תורה ומקרא מגילה - מקרא מגילה עדיף, מדסמכו של בית רבי. תלמוד תורה ומת מצוה - מת מצוה עדיף, מדתניא: מבטלין תלמוד תורה להוצאת מת ולהכנסת כלה. עבודה ומת מצוה - מת מצוה עדיף, מולאחתו דתניא: ולאחותו מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, ושמע שמת לו מת, יכול יטמא - אמרת: לא יטמא. יכול כשם שאינו מיטמא לאחותו כך אינו מיטמא למת מצוה - תלמוד לומר ולאחתו: לאחותו הוא דאינו מיטמא, אבל מיטמא למת מצוה. בעי רבא: מקרא מגילה ומת מצוה הי מיניה עדיף? מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא, או דלמא מת מצוה עדיף - משום כבוד הבריות? בתר דבעיא הדר פשטה: מת מצוה עדיף. דאמר מר: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.

גופא, אמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נדון ככרך. תנא: סמוך - אף על פי שאינו נראה, נראה - אף על פי שאינו סמוך. בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך - משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר. אלא סמוך אף על פי שאינו נראה, היכי משכחת לה? אמר רבי ירמיה: שיושבת בנחל. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שישב ולבסוף הוקף - נדון ככפר. מאי טעמא - דכתיב ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה - שהוקף ולבסוף ישב, ולא שישב ולבסוף הוקף. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שאין בו עשרה בטלנין - נדון ככפר. מאי קא משמע לן? תנינא: איזו היא עיר גדולה - כל שיש בה עשרה בטלנין, פחות מכאן - הרי זה כפר. - כרך איצטריך ליה, אף על גב דמיקלעי ליה מעלמא. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שחרב ולבסוף ישב - נדון ככרך. מאי חרב? אילמא חרבו חומותיו, ישב - אין, לא ישב - לא? והא תניא, רבי אליעזר בר יוסי אומר: אשר לוא חומה - אף על פי שאין לו עכשיו, והיה לו קודם לכן. אלא: מאי חרב - שחרב מעשרה בטלנין. ואמר רבי יהושע בן לוי: [דף ד עמוד א] לוד ואונו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו. - והני יהושע בננה? והא אלפעל

בננה, דכתיב (בני) [ובני] אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אונו ואת לד ובנתיה. - ולטעמך, אסא בננה, דכתיב ויבן (אסא את ערי הבצורות אשר ליהודה) + [מסורת הש"ס: ערי מצורה ביהודה]! - אמר רבי אלעזר: הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו, חרוב בימי פילגש בגבעה ואתא אלפעל בננה, הדור אינפול - אתא אסא שפצינהו. דיקא נמי, דכתיב ויאמר ליהודה נבנה את הערים האלה - מכלל דערים הוו מעיקרא, שמע מינה.

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס. ואמר רבי יהושע בן לוי: פורים שחל להיות בשבת - שואלין ודורשין בענינו של יום. - מאי אריא פורים? אפילו יום טוב נמי, דתניא: משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום: הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג. - פורים איצטריכא ליה. מהו דתימא: נגזור משום דרבה, קא משמע לן. ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי. סבור מינה: למקרייה בליליא, ולמיתנא מתניתין דידה ביממא. - אמר להו רבי ירמיה: לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא: כגון דאמרי אינשי: אעבור פרשתא דא ואתנייה. איתמר נמי, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. אמר רבי חנינא: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין. **[דף ד עמוד ב]** למימרא דתקנתא דכרכין הוי? והתנן: חל להיות בשני - כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום, ואם איתא - ליקדמו ליום הכניסה! - הוו להו עשרה, ועשרה לא תקינו רבנן. תא שמע: חל להיות בחמישי - כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום. ואם איתא - ליקדמו ליום הכניסה, דאחד עשר הוא! - מיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן. תא שמע, אמר רבי יהודה: אימתי - במקום שנכנסים בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסים בשני ובחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה. ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא - משום דאין נכנסים בשני ובחמישי מפסדי להו לכרכין? - לא תימא כדי שיספקו מים ומזון, אלא אימא: מפני שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין.

כיצד חל להיות בשני בשבת כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום וכו', מאי שנא רישא דנקט סידורא דירחא, ומאי שנא סיפא דנקט סידורא דיומי? - אידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי.

חל להיות בערב שבת וכו' מתניתין מני? - אי רבי, אי רבי יוסי. מאי רבי - דתניא: חל להיות בערב שבת - כפרים ועירות גדולות מקדימין ליום הכניסה, ומוקפין חומה קורין בו ביום. רבי אומר: אומר אני, לא ידחו עירות ממקומן, אלא אלו ואלו קורין בו ביום. מאי טעמא דתנא קמא? - דכתיב בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה עירות קודמות למוקפין - אף כאן עירות קודמות למוקפין. ואימא: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אין נדחין עירות ממקומן - אף כאן לא ידחו עירות ממקומן! - שאני הכא דלא אפשר. - ורבי, מאי טעמא? בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אין עירות נדחין ממקומן - אף כאן לא ידחו עירות ממקומן. ואימא: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה עירות קודמות למוקפין - אף כאן נמי עירות קודמות למוקפין! - שאני הכא דלא אפשר. מאי רבי יוסי - דתניא: חל להיות בערב שבת - מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורין בו ביום. רבי יוסי אומר: אין מוקפין קודמין לעירות, אלא אלו ואלו קורין בו ביום. מאי טעמא דתנא קמא? דכתיב בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה עירות בארבעה עשר, וזמנו של זה לא זמנו של זה - אף כאן עירות בארבעה עשר, וזמנו של זה לא זמנו של זה. - ואימא: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעירות - אף כאן אין מוקפין קודמין לעירות. - ואימא: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה זמנו של זה לא זמנו של זה - אף כאן זמנו של זה לא זמנו של זה! - שאני הכא דלא אפשר. וסבר רבי עירות לא דחינן ליום הכניסה? והתניא: חל להיות בשבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורין בערב שבת ומוקפות חומה למחר. רבי אומר: אומר אני, הואיל ונדחו עירות ממקומן - ידחו ליום הכניסה! - הכי

השתא? התם - זמנם שבת היא, והואיל דנדחו - ידחו. והכא, זמנם ערב שבת. - כמאן אזלא הא דאמר רבי חלבו אמר רב הונא: פורים שחל להיות בשבת הכל נדחין ליום הכניסה. - הכל נדחין סלקא דעתך? והא איכא מוקפין דעבדי למחר! - אלא כל הנדחה - ידחה ליום הכניסה. כמאן - כרבי.

דכולי עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן, מאי טעמא? אמר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר), ואין הכל בקיין במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דלולב. רב יוסף אמר: מפני שעניניהן של עניים נשואות במקרא מגילה. תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום, ומחלקין בו ביום. - אף על פי שאמרו? אדרבה, משום דאמרו הוא! אלא: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה. אבל **[דף ה עמוד א]** שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה.

אמר רב: מגילה, בזמנה - קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה - בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. ומי אמר רב הכי? והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת - ערב שבת זמנם. - ערב שבת זמנם? והא שבת זמנם הוא! אלא לאו הכי קאמר: שלא בזמנם - כזמנם, מה זמנם אפילו ביחיד, אף שלא בזמנם - אפילו ביחיד! - לא, לענין מקרא מגילה בעשרה. אלא, מאי ערב שבת זמנם - לאפוקי מדרבי, דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה - הא קא משמע לן דערב שבת זמנם הוא.

משנה. אי זו היא עיר גדולה? - כל שיש בה עשרה בטלנין. פחות מכאן - הרי זה כפר. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, חגיגה, והקהל - מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין - מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה: אימתי - מקום שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה.

גמרא. תנא: עשרה בטלנין שבבית הכנסת. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. מאי טעמא? - אמר רבי אבא אמר שמואל: אמר קרא ולא יעבור. ואמר רבי אבא אמר שמואל: מנין שאין מונין ימים לשנים - שנאמר לחדשי השנה - חדשים אתה מונה לשנים, ואי אתה מונה ימים לשנים. ורבנן דקיסרי משום רבי אבא אמרו: מנין שאין מחשבין שעות לחדשים - שנאמר עד חדש ימים - ימים אתה מחשב לחדשים, ואי אתה מחשב שעות לחדשים.

אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין. תשעה באב - אקדומי פורענות לא מקדמי, חגיגה והקהל - משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. תנא: חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין. בשלמא חגיגה, דאי מיקלע בשבתא - מאחרין לה לבתר שבתא. אלא זמן חגיגה מאי היא? - אמר רב אושעיא, הכי קאמר: חגיגה בשבת, ועולת ראייה אפילו ביום טוב דזמן חגיגה - מאחרין. מני - בית שמאי היא, דתנן: [בית שמאי אומרים], מביאין שלמים ביום טוב ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות, ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות, וסומכין עליהן. רבא אמר: חגיגה, כל זמן חגיגה מאחרין, טפי - לא. דתנן: מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג - חוגג והולך את כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו. רב אשי אמר: חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין - ואפילו עצרת דחד יומא מאחרין. דתנן: מודים, שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: רבי נטע נטיעה בפורים, **[דף ה עמוד ב]** ורחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז, ובקש לעקור תשעה באב, ולא הודו לו. אמר לפניו רבי אבא בר זבדא: רבי, לא כך היה מעשה. אלא: תשעה באב שחל להיות בשבת הוה, ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי: הואיל ונדחה - ידחה, ולא הודו חכמים. קרי עליה טובים השנים מן האחד. ורבי, היכי נטע נטיעה בפורים? והתני רב יוסף: שמחה ומשתה ויום טוב, שמחה - מלמד שאסורים בהספד, משתה - מלמד שאסור בתענית, ויום טוב - מלמד שאסור בעשיית מלאכה! - אלא: רבי בר ארביסר הוה, וכי נטע - בחמיסר נטע, - איני? והא רבי בטבריא הוה, וטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון הוא! - אלא, רבי בר חמיסר הוה, וכי נטע - בארביסר הוה. - ומי פשיטא ליה דטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון? והא חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא! - לחזקיה - מספקא ליה, לרבי - פשיטא ליה. וכי פשיטא ליה מי שרי? והכתיב במגילת תענית: את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון, דלא למספד בהון. ואמר רבא: לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה! - הני מילי - בהספד ובתענית, אבל מלאכה - יום אחד ותו לא. - איני? והא רב חזייה לההוא גברא דהוה קא שדי כיתנא בפוריא, ולטייה ולא צמח כיתניה! - התם בר יומא הוה. רבה בריה דרבא אמר: אפילו תימא ביומיה, הספד ותענית - קבילו עלייהו, מלאכה לא קבילו עלייהו. דמעיקרא כתיב שמחה ומשתה ויום טוב, ולבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ואילו יום טוב לא כתיב. ואלא רב, מאי טעמא לטייה לההוא גברא? - דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור הוה, ובאתריה דרבי לא נהוג. ואיבעית אימא: לעולם נהוג, ורבי נטיעה של שמחה נטע. כדתנן: עברו אלו ולא נענו - ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה, באירוסין ובנישואין. ותנא עלה: בנין - בנין של שמחה, נטיעה - נטיעה של שמחה. איזהו בנין של שמחה - זה הבונה בית חתנות לבנו. איזו היא נטיעה של שמחה - זה הנוטע אבורנקי של מלכים.

גופא, חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא. ומי מספקא ליה מלתא דטבריא? והכתיב וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת, וקיימא לן רקת זו טבריא! - היינו טעמא דמספקא ליה: משום דחד גיסא שורא דימא הות. אי הכי אמאי מספקא ליה? ודאי לאו חומה היא! דתניא: אשר לו חמה - ולא שור איגר, סביב פרט לטבריא שימה חומתה. - לענין בתי ערי חומה לא מספקא ליה, כי קא מספקא ליה - לענין מקרא מגילה: מאי פרזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה, משום דהני מיגלו והני לא מיגלו, והא נמי מיגליא, או דלמא: משום דהני מיגנו והני לא מיגנו, והא נמי מיגניא. משום הכי מספקא ליה. רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא. איכא דאמר, אמר רב אסי: האי הוצל דבית בנימין מוקפת חומה מימות יהושע היא. אמר רבי יוחנן: כי הוינא טליא אמינא מלתא דשאינא לסבייא, **[דף ו עמוד א]** ואישתכח כוותי: חמת זו טבריא, ולמה נקרא שמה חמת - על שום חמי טבריא. רקת - זו ציפורי. ולמה נקרא שמה רקת - משום דמידלייא כרקתא דנהרא. כינרת - זו גינוסר, ולמה נקרא שמה כינרת - דמתיקי פירא כקלא דכינרי. אמר רבא: מי איכא למאן דאמר רקת לאו טבריא היא? והא כי שכיב איניש הכא, התם ספדי ליה הכי: גדול הוא בששך, ושם לו ברקת. וכי מסקי ארונא להתם ספדי ליה הכי: אוהבי שרידים יושבי רקת, צאו וקבלו הרוגי עומק. כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספדנא: ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשויעה, אוי נא לה, אמרה רקת, כי אבדה כלי חמדתה. אלא אמר (רבה) +[מסורת הש"ס: רבא] + חמת - זו חמי גרר, רקת זו טבריא, כינרת - זו גינוסר, ולמה נקרא שמה רקת - שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון. רבי ירמיה אמר: רקת שמה, ולמה נקרא שמה טבריא - שיושבת בטבורה של ארץ ישראל. (רבא) +[מסורת הש"ס: רבה] + אמר: רקת שמה, ולמה נקרא שמה טבריא - שטובה ראייתה.

אמר זעירא: קטרון זו צפורי, ולמה נקרא שמה ציפורי - שיושבת בראש ההר כצפור. וקטרון ציפורי היא? והא קטרון בחלקו של זבולון הוא, דכתיב זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלל. וזבולון מתרעם על מדותיו הוה, שנאמר זבולון עם חרף נפשו למות, מה טעם - משום דנפתלי על מרומי שדה. אמר זבולון לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות, לאחיי נתת להם ארצות - ולי נתת ימים ונהרות. אמר לו: כולן צריכין לך על ידי חלזון, שנאמר [עמים הר יקראו]... ושפני טמוני חול. תני רב יוסף: שפני - זה חלזון, טמוני - זו טרית, חול - זו זכוכית לבנה. אמר לפניו: רבונו של עולם מי

מודיעני? אמר לו: שם יזבחו זבחי צדק, סימן זה יהא לך: כל הנוטל ממך בלא דמים - אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום. ואי סלקא דעתך קטרון זו ציפורי, אמאי מתרעם על מדותיו? והא הוא ציפורי, מילתא דעדיפא טובא! וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש - והאמר ריש לקיש: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי, והוא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל! וכי תימא: דלא נפישא דידיה כדאחיה - והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישראל והוא כמבי כובי עד אקרא דתולבקני - עשרין ותרתין פרסי אורכא, ופותיא שיתא פרסי. - אפילו הכי שדות וכרמים עדיפא ליה. דיקא נמי, דכתיב ונפתלי על מרומי שדה, שמע מינה.

אמר רבי אבהו: ועקרון תעקר - זו קסרי בת אדום, שהיא יושבת בין החולות, והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום היו קורין אותה אחידת מגדל שיר. אמר רבי יוסי בר חנינא: מאי דכתיב והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו, והסרתי דמיו מפיו - זה בית במיא שלהן, ושקציו מבין שניו, זה בית גליא שלהן, ונשאר גם הוא לאלהינו - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום. והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוי - אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים. אמר רבי יצחק: לשם - זו פמייס, עקרון תעקר - זו קסרי בת אדום, שהיא היתה מטרופולין של מלכים. איכא דאמרי: דמרבי בה מלכי, ואיכא דאמרי: דמוקמי מינה מלכי. קסרי וירושלים, אם יאמר לך אדם: חרבו שתיהן - אל תאמן, ישבו שתיהן - אל תאמן. חרבה קסרי וירושלים, חרבה ירושלים וישבה קסרי - תאמן. שנאמר אמלאה החרבה: אם מליאה זו - חרבה זו. אם מליאה זו חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא: ולאם מלאם יאמץ.

ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב יחן רשע בל למד צדק. אמר יצחק לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, יחן עשו! - אמר לו: רשע הוא. - אמר לו: בל למד צדק? - אמר לו: בארץ נכחות יעול. - אמר לו: אם כן - בל יראה גאות ה'. ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה. אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אל תתן לעשו הרשע תאות לבו. זממו אל תפק - זו **דף ו עמוד ב** גרממאי של אדום, שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו. ואמר רבי חמא בר חנינא: תלת מאה קטירי תגא איכא בגרממאי של אדום, ותלת מאה ושיתין וחמשה מרזבני איכא ברומי. ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מיבייהו, ומיטרדי לאוקמי מלכא.

ואמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם: יגעתי ולא מצאתי - אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמן, יגעתי ומצאתי - תאמן. הני מילי - בדברי תורה. אבל במשא ומתן - סייעתא הוא מן שמיא. ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי, אבל לאוקמי גירסא - סייעתא מן שמיא היא. ואמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו - אל תתגרה בו, שנאמר אל תתחר במרעים, ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין, שנאמר יחילו דרכו בכל עת, ולא עוד אלא שזוכה בדיון, שנאמר מרום משפטיך מנגדו, ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר כל צורריו יפיח בהם. איני? והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו במ. ותניא, רבי דוסתאי בר מתון אמר: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעשי עולה - מי שלבו נוקפו אומר כן. אלא: אל תתחר במרעים - להיות כמרעים, ואל תקנא בעשי עולה - להיות כעושי עולה. ואומר אל יקנא לך בחטאים וגו'. - לא קשיא: הא - במילי דידיה, הא - במילי דשמיא. ואיבעית אימא: הא והא במילי דידיה, ולא קשיא: הא - בצדיק גמור, הא - בצדיק שאינו גמור. דאמר רב הונא: מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו - צדיק ממנו - בולע, צדיק גמור - אינו בולע. ואי בעית אימא: שעה משחקת לו שאני.

אמר עולא: איטליא של יון זה כרך גדול של רומי. והוא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה, ויש בה שלש מאות ששים וחמישה שווקים כמנין ימות החמה, וקטן שבכולם של מוכרי עופות, והוא ששה עשר מיל על ששה

עשר מיל. ומלך סועד בכל יום באחד מהן. והדר בה אף על פי שאינו נולד בה - נוטל פרס מבית המלך, והנולד בה אף על פי שאינו דר בה - נוטל פרס מבית המלך. ושלושת אלפים בי בני יש בו, וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה. צדו אחד ים וצדו אחד הרים וגבעות, צדו אחד מחיצה של ברזל, וצדו אחד חולסית ומצולה.

משנה. קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים.

גמרא. הא לענין סדר פרשיות - זה וזה שוין. מני מתניתין? לא תנא קמא, ולא רבי אליעזר ברבי יוסי, ולא רבן שמעון בן גמליאל. דתניא: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: אין קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נהגות בראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני אין נהגות בראשון. ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה. - רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא! - אמר רב פפא: סדר פרשיות איכא בינייהו. דתנא קמא סבר: לכתחילה בשני, ואי עבוד בראשון - עבוד, בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני, ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר: אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אפילו סדר פרשיות, אי קרו בראשון - קרו בשני. מני? אי תנא קמא - קשיא מתנות, אי רבי אליעזר ברבי יוסי - קשיא נמי מקרא מגילה. אי רבן שמעון בן גמליאל - קשיא סדר פרשיות! - לעולם תנא קמא, ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים, דהא בהא תליא. ואי בעית אימא: לעולם רבן שמעון בן גמליאל היא, ומתניתין חסורי מיחסרא, והכי קתני: אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות, הא לענין הספד ותענית - זה וזה שוין. ואילו סדר פרשיות לא מיירי. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: בכל שנה ושנה. רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט - אף כאן אדר הסמוך לשבט, ורבן שמעון בן גמליאל סבר: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן - אף כאן אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי - מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות, אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא? - אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף. רבי אלעזר אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב לקים את אגרת הפרים הזאת השנית. ואיצטריך למיכתב [דף ז עמוד א] השנית, ואיצטריך למיכתב בכל שנה ושנה, דאי מבכל שנה ושנה, הוה אמינא כי קושין, קא משמע לן: השנית. ואי אשמועינן השנית, הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני, קא משמע לן: בכל שנה ושנה. - ורבי אליעזר ברבי יוסי, האי השנית מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה, דאמר רב שמואל בר יהודה: בתחילה קבעוה בשושן, ולבסוף בכל העולם כולו.

אמר רב שמואל בר יהודה: שלחה להם אסתר לחכמים: קבעוני לדורות! שלחו לה: קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות. שלחה להם: כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס. רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו. בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן: שלחה להם אסתר לחכמים: כתבונן לדורות. שלחו לה: הלא כתבתי לך שלישים, שלישים ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת זכרון בספר, כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה. כתנאי: כתב זאת - מה שכתוב כאן, זכרון - מה שכתוב במשנה תורה, בספר - מה שכתוב בנביאים, דברי רבי יהושע. רבי אלעזר המודעי אומר: כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אסתר אינה מטמאה את הידים. למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה? והאמר שמואל: אסתר ברוח הקודש נאמרה! - נאמרה לקרות ולא נאמרה ליכתוב. מיתיבי: רבי מאיר

אומר: קהלת אינו מטמא את הידים, ומחלוקת בשיר השירים. רבי יוסי אומר: שיר השירים מטמא את הידים, ומחלוקת בקהלת. רבי שמעון אומר: קהלת מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, אבל רות ושיר השירים ואסתר - מטמאין את הידים! הוא דאמר כרבי יהושע. תניא, רבי שמעון בן מנסיא אומר: קהלת אינו מטמא את הידים, מפני שחכמתו של שלמה היא. אמרו לו: וכי זו בלבד אמר? והלא כבר נאמר וידבר שלשת אלפים משל, ואומר אל תוסף על דבריו. מאי ואומר? וכי תימא: מימר - טובא אמר, דאי בעי - איכתיב, ודאי בעי לא איכתיב. תא שמע אל תוסף על דבריו. תניא, רבי אליעזר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ויאמר המן בלבו. רבי עקיבא אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראה. רבי מאיר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ויודע הדבר למרדכי. רבי יוסי בן דורמסקית אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ובבזה לא שלחו את ידם. אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו, שנאמר קימו וקבלו - קימו למעלה מה שקיבלו למטה. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, לבר מדשמואל דלית ליה פירכא. דרבי אליעזר - סברא הוא, דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה, והאי כי קא מפיש טובא ואמר - אדעתיה דנפשיה קאמר. דרבי עקיבא - דלמא כרבי אלעזר, דאמר: מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו. והא דרבי מאיר - דלמא כרבי חייא בר אבא, דאמר: בגתן ותרש שני טרשיים היו. והא דרבי יוסי בן דורמסקית - דלמא פריסתקי שדור. דשמואל ודאי לית ליה פירכא. אמר רבינא: היינו דאמרי אינשי: טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי. רב יוסף אמר, מהכא: וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, רב נחמן בר יצחק אומר, מהכא: וזכרם לא יסוף מזרעם.

ומתנות לאביונים. תני רב יוסף: ומשלוח מנות איש לרעהו - שתי מנות לאיש אחד. ומתנות לאביונים - שתי מתנות לשני בני אדם. רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא, שלח ליה: **[דף ז עמוד ב]** קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה אביי: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלכא ליהווי - דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא, ומלא כסא דפלפלתא אריכא. אמר אביי: השתא אמר מר: אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא. אמר אביי: כי נפקי מבי מר הוה שבענא, כי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה, ואכלי בהו שיתין פלוגי. ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר, ובעאי למיכס צעא אבתרה. אמר אביי: היינו דאמרי אינשי: כפין עניא ולא ידע. אי נמי: רווחא לבסימא שכיח. אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי.

אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחיייה. לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי! - אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. אמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא - ימי משתה ושמחה כתיב. רב אשי הוה יתיב קמיה (דרב כהנא) +מסורת הש"ס: [דאמימר] + נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: מאי טעמא לא אתו רבנן? - דלמא טרידי בסעודת פורים - אמר ליה: ולא הוה אפשר למיכלה באורתא? - אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. אמר ליה: אמר רבא הכי? [אמר ליה: אין]. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה.

משנה. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד.

גמרא. הא לענין מכשירי אוכל נפש - זה וזה שוין. מתניתין דלא כרבי יהודה, דתניא: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש, רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. מאי טעמא דתנא קמא - אמר קרא הוא - ולא מכשיריו. ורבי יהודה (אמר) +[מסורת הש"ס: אמר קרא] + לכם - לכם לכל צורכיכם. ואידך נמי, הכתיב לכם! - לכם ולא

לנכרים, לכם ולא לכלבים. - ואידך נמי, הא כתיב הוא! - כתיב הוא וכתוב לכם, כאן - במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב, כאן - במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב.

משנה. אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת.

גמרא. הא לענין תשלומין - זה וזה שוין. מני מתניתין - רבי נחוניא בן הקנה היא. דתניא, רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין. מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין - אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין. תנן התם: כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן, שנאמר ונקלה אחיך לעיניך - כיון שלקה הרי הוא כאחיק, דברי רבי חנניה בן גמליאל. אמר רבי יוחנן: חלוקין עליו חביריו על רבי חנניה בן גמליאל. אמר רבא: אמר בי רב: תנינא אין בין יום הכפורים לשבת אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת. ואם איתא - אידי ואידי בידי אדם היא! אמר רב נחמן: הא מני - רבי יצחק היא, דאמר: מלקות בחייבי כריתות ליכא. דתניא, רבי יצחק אומר: חייבי כריתות בכלל היו, ולמה יצאת כרת באחותו - לדונה בכרת ולא במלקות. רב אשי אמר: אפילו תימא רבנן, זה - עיקר זדונו בידי אדם, וזה - עיקר זדונו בהיכרת.

[דף ח עמוד א] משנה. אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל, וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש.

גמרא. הא לענין כלים שעושין בהן אוכל נפש - זה וזה שוין. דריסת הרגל, הא לא קפדי אינשי! - אמר רבא: הא מני - רבי אליעזר, דאמר: ויתור אסור במודר הנאה.

משנה. אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן, ונדבות אינו חייב באחריותן.

גמרא. הא לענין בל תאחר - זה וזה שוין. תנן התם: אי זהו נדר - האומר הרי עלי עולה. איזו היא נדבה - האומר הרי זו עולה. ומה בין נדרים לנדבות? נדרים, מתו או נגנבו או אבדו - חייב באחריותן, נדבות, מתו או נגנבו או אבדו - אינו חייב באחריותן, מנהני מילי? דתנו רבנן: ונרצה לו לכפר עליו, רבי שמעון אומר: את שעליו חייב באחריותו, ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו. מאי משמע? - אמר רבי יצחק בר אבדימי: כיון דאמר עלי - כמאן דטעין אכתפיה דמי.

משנה. אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן.

גמרא. הא לענין משכב ומושב וספירת שבעה - זה וזה שוין. מנהני מילי? דתנו רבנן: רבי סימאי אומר: מנה הכתוב שתיים וקראו טמא, שלש וקראו טמא. הא כיצד? שתיים לטומאה, ושלוש לקרבן. - ואימר שתיים לטומאה ולא לקרבן, שלש לקרבן ולא לטומאה! - אמרת: עד שלא ראה שלש ראה שתיים. - ואימר: שתיים לקרבן ולא לטומאה, שלש אף לטומאה! - לא סלקא דעתך, דתניא: וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו - מקצת זבין מביאין קרבן ומקצת זבין אין מביאין קרבן. הא כיצד? ראה שלש - מביא, שתיים - אינו מביא. או אינו אלא: ראה שתיים - מביא, ראה שלש - אינו מביא? אמרת: עד שלא ראה שלש ראה שתיים. ואיצטריך דרבי סימאי, ואצטריך מזובו.

דאי מדרבי סימאי - הוה אמינא כי קושיין. קמשמע לן מזובו. ואי מזובו - לא ידענא כמה ראיות, קמשמע לן דרבי סימאי. והשתא דאמרת מזובו לדרשא, וכי יטהר הזב מזובו, מאי דרשת ביה? - ההוא מיבעי ליה לכדתניא: וכי יטהר הזב - לכשיפסוק, מזובו - [מזובו], ולא מזובו ונגעו. מזובו וספר - לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה. והלא דין הוא: אם מטמא משכב ומושב - לא יהא טעון ספירת שבעה? **[דף ח עמוד ב]** שומרת יום כנגד יום תוכיח, שמתמאה משכב ומושב ואינה טעונה ספירת שבעה. ואף אתה אל תתמה על זה, שאף על פי שמתמא משכב ומושב לא יהא טעון ספירת שבעה, תלמוד לומר מזובו וספר - מקצת זובו וספר, לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה. אמר ליה רב פפא לאביי: מאי שנא האי מזובו דמרבי ביה זב בעל שתי ראיות, ומאי שנא האי מזובו דממעט ביה זב בעל שתי ראיות? - אמר ליה: אי סלקא דעתך האי למעוטי הוא דאתא - לישתוק קרא מיניה. וכי תימא אתיא מדינא - שומרת יום כנגד יום תוכיח. וכי תימא: האי מיבעי ליה מזובו ולא מנגעו - אם כן ליכתוב קרא וכי יטהר הזב, ולישתוק, מזובו למה לי? לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה.

משנה. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים.

גמרא. הא לענין שילוח [וטומאה] - זה וזה שוין. מנהני מילי? דתני רב שמואל בר יצחק קמיה דרב הונא: וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר - טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא. אמר ליה רבא: אלא מעתה, גבי זב דכתיב וכבס בגדיו וטהר התם מאי וטהר מעיקרא איכא? אלא: טהור השתא מלטמא כלי חרס בהיסט. אף על גב דהדר חזי לא מטמא למפרע - הכא נמי טהור [השתא מלטמא בביאה למפרע]! אלא אמר רבא: מהכא והצרוע אשר בו הנגע - מי שצרעתו תלויה בגופו, יצא זה שאין צרעתו תלויה בגופו אלא בימים. אמר ליה אביי: אלא מעתה כל ימי אשר הנגע בו יטמא, מי שצרעתו תלויה בגופו הוא דטעון שילוח, ושאין צרעתו תלויה בגופו - אין טעון שילוח. וכי תימא הכי נמי - והא קתני: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה, הא לענין שילוח ולטמוי בביאה - זה וזה שוין! - אמר ליה: ימי כל ימי - לרבות מצורע מוסגר לשילוח. - אי הכי תגלחת וצפרים מאי טעמא לא? דקתני: אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים! אמר אביי: אמר קרא ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע הצרעת, מי שצרעתו תלויה ברפואות, יצא זה שאין צרעתו תלויה ברפואות אלא בימים.

משנה. אין בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון, ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית.

גמרא. הא לתופרין בגידין ולטמא את הידים - זה וזה שוין. וספרים נכתבין בכל לשון וכו'. ורמינהו: מקרא שכתבו תרגום, ותרגום שכתבו מקרא, וכתב עברי - אינו מטמא את הידים, עד שיכתבנו בכתב אשורית, על הספר, ובדיו. - אמר רבא: לא קשיא; **[דף ט עמוד א]** כאן בגופן שלנו, כאן בגופן שלהן. - אמר ליה אביי: במאי אוקימתא לההיא - בגופן שלהן, מאי איריא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא? אפילו מקרא שכתבו מקרא ותרגום שכתבו תרגום נמי, דהא קתני עד שיכתבנו אשורית על הספר בדיו! אלא, לא קשיא; הא - רבנן, הא - רבן שמעון בן גמליאל. - אי רבן שמעון בן גמליאל הא איכא יונית! - אלא, לא קשיא: כאן - בספרים, כאן - בתפלין ומזוזות, תפלין ומזוזות מאי טעמא - משום דכתיב בהו והיו, בהוייתן יהו, מאי תרגום שכתבו מקרא איכא? בשלמא תורה - איכא יגר שהדותא! אלא הכא מאי תרגום איכא? אלא לא קשיא; כאן - במגילה, כאן - בספרים. מגילה מאי טעמא - דכתיב בה ככתבם וכלשונם, - מאי תרגום שכתבו מקרא איכא? - אמר רב פפא: ונשמע פתגם המלך, רב נחמן בר יצחק אמר: וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. רב אשי אמר: כי תניא ההיא בשאר ספרים, ורבי יהודה היא. דתניא: תפלין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית, ורבותינו התירו יונית. והכתיב והיו! אלא אימא: ספרים נכתבים בכל לשון, ורבותינו התירו יונית. - התירו? מכלל דתנא קמא אסר! אלא אימא:

רבותינו לא התירו שיכתבו אלא יונית. ותניא, אמר רבי יהודה: אף כשהתירו רבותינו יונית - לא התירו אלא בספר תורה, ומשום מעשה דתלמי המלך.

דתניא: מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן. ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם: כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקדוש ברוך הוא בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולן לדעת אחת. וכתבו לו אלהים ברא בראשית, אעשה אדם בצלם ובדמות, ויכל ביום הששי, וישבות ביום השביעי, זכר ונקבה בראו, ולא כתבו בראם, הבה ארדה ואבלה שם שפתם, ותצחק שרה בקרוביה, כי באפם הרגו שור וברצונם עקרו אבוס, ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם, ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות ארבע מאות שנה, וישלח את זאטוטי בני ישראל, ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו, **[דף ט עמוד ב]** לא חמד אחד מהם נשאתי, אשר חלק ה' אלהיך אתם להאיר לכל העמים, וילך ויעבוד אלהים אחרים אשר לא צוית ליעובדם, וכתבו לו את צעירת הרגלים, ולא כתבו לו ואת הארנבת, מפני שאשתו של תלמי ארנבת שמה, שלא יאמר: שחקו בי היהודים והטילו שם אשתי בתורה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית. אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ואמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל - אמר קרא יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם - דבריו של יפת יהיו באהלי שם. - ואימא גומר ומגוג! אמר רבי חייא בר אבא: היינו טעמא דכתיב יפת אלהים ליפת - יפיותו של יפת יהא באהלי שם.

משנה. אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה.

גמרא. הא לענין פר יום כפורים ועשירית האיפה - זה וזה שוין. מתניתין דלא כרבי מאיר, דאי רבי מאיר, הא תניא: מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אינו מביא. מאי טעמא דרבי מאיר - דתניא: משיח, אין לי אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים מניין? תלמוד לומר המשיח. במאי אוקימנא - דלא כרבי מאיר. אימא סיפא: אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה, הא לכל דבריהן - זה וזה שוין. אתאן לרבי מאיר, דתניא: אירע בו פסול ומינו כהן אחר תחתיו - ראשון חוזר לעבודתו, שני - כל מצות כהונה גדולה עליו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: ראשון חוזר לעבודתו, שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. ואמר רבי יוסי: מעשה ברבי יוסף בן אולם מציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול, ומינוהו תחתיו, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו: ראשון חוזר לעבודתו, שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. כהן גדול - משום איבה, כהן הדיוט - משום מעלין בקודש ולא מורידין. רישא רבנן וסיפא רבי מאיר? אמר רב חסדא: אין, רישא רבנן וסיפא רבי מאיר. רב יוסף אמר: רבי היא, ונסיב לה אליבא דתנאי.

משנה. אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים. זה הכלל: כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה, וכל שאינו לא נידר ולא נידב - אינו קרב בבמה.

גמרא. פסחים ותו לא? - אימא: כעין פסחים. מניין רבי שמעון היא. דתניא, רבי שמעון אומר: אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן, אבל חובות שאין קבוע להם זמן - הכא והכא לא קרב.

משנה. אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה, וירושלים לפניו מן החומה. וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים. קדושת שילה **[דף י עמוד א]** יש אחריה היתר. וקדושת ירושלים אין אחריה היתר.

גמרא. אמר רבי יצחק: שמעתי שמקריבין בבית חונוי בזמן הזה. קסבר: בית חונוי לאו בית עבודה זרה היא, וקא סבר: קדושה ראשונה - קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא. דכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, מנוחה - זו שילה, נחלה - זו ירושלים. מקיש נחלה למנוחה; מה מנוחה יש אחריה היתר - אף נחלה יש אחריה היתר. אמרו ליה: אמרת? אמר להו: לא. אמר רבא: האלהים! אמרה, וגמירנא לה מיניה. - ומאי טעמא קא הדר ביה? - משום קשיא דרב מרי. דמותיב רב מרי: קדושת שילה יש אחריה היתר, קדושת ירושלים אין אחריה היתר. ועוד תנן: משבאו לירושלים נאסרו הבמות, ולא היה להם עוד היתר, והיא היתה לנחלה. תנאי היא: (דתניא) +מסורת הש"ס: [דתנן] אמר רבי אליעזר: שמעתי כשהיו בונין בהיכל עושין קלעים להיכל, וקלעים לעזרה. אלא שבהיכל בונין מבחוץ, ובעזרה בונין מבפנים. ואמר רבי יהושע: שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, אוכלין קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים, קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה. מפני שקדושה ראשונה - קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבוא. מכלל דרבי אליעזר סבר: לא קידשה לעתיד לבוא. אמר ליה רבינא לרב אשי: ממאי? דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה - קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבוא. ומר מאי דשמיע ליה קאמר, ומר מאי דשמיע ליה קאמר. וכי תימא קלעים לרבי אליעזר למה לי - לצניעותא בעלמא. אלא, כי הני תנאי. דתניא, אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו את אלו וקידשום, אבל הראשונות - בטלו משבטלה הארץ. אלמא קסבר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא. ורמינהו, אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: וכי אלו בלבד היו? והלא כבר נאמר ששים עיר כל חבל ארגב, וכתוב כל אלה ערים בצרת חומה גבהה, אלא למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום. - קידשום **[דף י עמוד ב]** השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי! אלא: מצאו את אלו ומנאום. ולא אלו בלבד, אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון - כל המצות הללו נוהגין בה, מפני שקדושה ראשונה - קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא. קשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל! - תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל ברבי יוסי. ואיבעית אימא: הא - רבי אלעזר בר יוסי אמרה. דתניא, רבי אלעזר ברבי יוסי אמר: אשר לוא חמה - אף על פי שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן.

ויהי בימי אחשורוש. אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה: כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער. ויהי בימי אחשורוש - הוה המן, ויהי בימי שפט השפטים - הוה רעב, ויהי כי החל האדם לרב - וירא ה' כי רבה רעת האדם. ויהי בנסעם מקדם - הבה נבנה לנו עיר. ויהי בימי אמרפל - עשו מלחמה. ויהי בהיות יהושע ביריחו - וחרבו שלופה בידו. ויהי ה' את יהושע - וימעלו בני ישראל. ויהי איש אחד מן הרמתים - כי את חנה אהב וה' סגר רחמה. ויהי (כי) +מסורת הש"ס: [כאשר] + זקן שמואל - ולא הלכו בניו בדרכו. ויהי דוד לכל דרכו משכיל [וה' עמו] - ויהי שאול עוין את דוד. ויהי כי ישב המלך בביתו - רק אתה לא תבנה הבית. - והכתיב ויהי ביום השמיני, ותניא: אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא ויהי ביום השמיני, וכתוב התם ויהי (בקר) +מסורת הש"ס: [ויהי ערב ויהי בקר] + יום אחד! - הא שכיב נדב ואביהוא. והכתיב ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה! והכתיב ויהי כאשר ראה יעקב את רחל! והכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד! והאיכא שני, והאיכא שלישי, והאיכא טובא! אמר רב אשי: כל ויהי - איכא הכי, ואיכא הכי. ויהי בימי אינו אלא לשון צער. חמשה ויהי בימי הווי: ויהי בימי אחשורוש, ויהי בימי שפט השפטים, ויהי בימי אמרפל, ויהי בימי אחז, ויהי בימי יהויקים.

(א"ר) +מסורת הש"ס: [וא"ר] + לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה אחים הוו. מאי קא משמע לך? - כי הא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה, זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן - מתמר. דכתיב ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה. משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה? אלא: משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. מלכים -

מדוד, נביאים - דאמר רבי לוי: מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה אחים היו. וכתוב חזון ישעיהו בן אמוץ. ואמר רבי לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מקום ארון אינו מן המדה. תניא נמי הכי: ארון שעשה משה יש לו עשר אמות לכל רוח, וכתוב ולפני הדביר עשרים אמה ארך, וכתוב כנף הכרוב האחד עשר אמות וכנף הכרוב האחד עשר אמות, ארון גופיה היכא הוה קאי? אלא לאו שמע מינה: בנס היה עומד.

רבי יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: וקמתי עליהם וגו' והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה'. שם - זה הכתב, שאר - זה לשון, נין - זה מלכות, ונכד - זו ושתי. רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס. תחת הנעצוץ - תחת המן הרשע שעשה עצמו עבודה זרה, דכתיב ובכל הנעצוץ ובכל הנהלים, יעלה ברוש - זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן: מרי דכי. תחת הסרפד - תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנצר הרשע, ששרף רפידת בית ה', דכתיב רפידתו זהב, יעלה הדס - זו אסתר הצדקת, שנקראת הדסה, שנאמר ויהי אמן את הדסה. והיה לה' לשם - זו מקרא מגילה, לאות עולם לא יכרת - אלו ימי פורים. רבי יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם... כן ישיש להרע אתכם. ומי חדי הקדוש ברוך הוא במפלתן של רשעים? והא כתיב בצאת לפני החלוץ ואמרים הודו לה' כי לעולם חסדו, ואמר רבי יוחנן: מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו - לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים. ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה - בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה? - אמר רבי אלעזר: הוא אינו שש, אבל אחרים משיש. ודיקא נמי, דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישוש, שמע מינה. רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה - זה מרדכי הצדיק, ולחוטא נתן ענין לאסף ולכנוס - זה המן, לתת לטוב לפני האלהים - זה מרדכי ואסתר, דכתיב: ותשם אסתר את מרדכי על בית המן. רבה בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים. מלך - זו ושתי, ושרים - זה המן ועשרת בניו. רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: **[דף יא עמוד א]** כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס, אימתי - בזמן המן. רבי חנינא בר פפא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים. באש - בימי נבוכדנצר הרשע, ובמים - בימי פרעה, ותוציאנו לרויה - בימי המן. רבי יוחנן פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו - בימי מרדכי ואסתר. ריש לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: ארי נהם ודב שוקק מושל רשע על עם דל. ארי נהם - זה נבוכדנצר הרשע, דכתיב ביה עלה אריה מסבכו, דב שוקק - זה אחשוורוש, דכתיב ביה וארו חיוה אחרי תנינה דמיה לדב. ותני רב יוסף: אלו פרסיים, שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין בשר כדוב, ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב. מושל רשע - זה המן, על עם דל - אלו ישראל, שהם דלים מן המצות. רבי אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: בעצלותים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה, נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך. ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך, ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר המקרה במים עליותיו. רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, - אדם ולא מלך. רבא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: ברבות צדיקים ישמח העם ובמשל רשע יאנח עם, ברבות צדיקים ישמח העם - זה מרדכי ואסתר, דכתיב והעיר שושן צהלה ושמחה, ובמשל רשע יאנח עם - זה המן, דכתיב והעיר שושן נבוכה. רב מתנה אמר מהכא: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו. רב אשי אמר מהכא: או הנסה אלהים וגו'.

ויהי בימי אחשוורוש. אמר רב: ויי והי. הדא דכתיב והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות וגו'. ושמואל אמר: לא מאסתים ולא געלתים לכלותם לא מאסתים - בימי יוונים, ולא געלתים - בימי אספסיינוס, לכלותם - בימי המן, להפר בריתי אתם - בימי רומיים, כי אני ה' אלהיהם - בימי גוג ומגוג. במתניתא תנא: לא מאסתים - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים - בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול, לכלותם - בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפר בריתי אתם, - בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות, כי אני ה' אלהיהם - לעתיד לבוא, שאין כל אומה ולשון

יכולה לשלוט בהם. רבי לוי אמר מהכא: ואם לא תורישו את ישיבי הארץ. רבי חייא אמר מהכא: והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם. אחשורוש, אמר רב: אחיו של ראש, ובן גילו של ראש. אחיו של ראש - אחיו של נבוכדנצר הרשע שנקרא ראש, שנאמר אנת הוא רישא די דהבא. בן גילו של ראש, הוא הרג - הוא ביקש להרוג, הוא החריב - הוא בקש להחריב, שנאמר ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלים. ושמואל אמר: שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה. ורבי יוחנן אמר: כל שזכרו אמר: אח לראשו. ורבי חנינא אמר: שהכל נעשו רשין בימיו, שנאמר וישם המלך אחשורוש מס. הוא אחשורוש - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו. הוא עשו - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו, הוא דתן ואבירם - הן ברשען מתחילתן ועד סופן. הוא המלך אחז - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו. אברם הוא אברהם - הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו, הוא אהרן ומשה - הן בצדקן מתחילתן ועד סופן. ודוד הוא הקטן - הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו, כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה - כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה. המלך אמר רב: שמלך מעצמו. אמרי לה לשבח, ואמרי לה לגנאי. אמרי לה לשבח - דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה, ואמרי לה לגנאי - דלא הוה חזי למלכותא, וממונא יתירא הוא דיהב וקם. מהדו ועד כוש רב ושמואל, חד אמר: הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וחד אמר: הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי, כשם שמלך על הודו וכוש - כך מלך מסוף העולם ועד סופו. כיוצא בדבר אתה אומר כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה, רב ושמואל: חד אמר: תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם, וחד אמר: תפסח ועזה בהדי הדדי הוו קיימי, כשם שמלך על תפסח ועל עזה - כך מלך על כל העולם כולו. שבע ועשרים ומאה מדינה, אמר רב חסדא: בתחילה מלך על שבע, ולבסוף מלך על עשרים, ולבסוף מלך על מאה. - אלא מעתה, ושני חיי עמרם שבע ושלישים ומאת שנה, מאי דרשת ביה? - שאני הכא דקרא יתירא הוא, מכדי כתיב מהדו ועד כוש, שבע ועשרים ומאה מדינה, למה לי? - שמע מינה לדרשה.

תנו רבנן: שלשה מלכו בכיפה, ואלו הן: אחאב, ואחשורוש, ונבוכדנצר. אחאב - דכתיב חי ה' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם לבקשך וגו', ואי לא דהוה מליך עלייהו - היכי מצי משבע להו? נבוכדנצר - דכתיב והיה הגוי והממלכה... אשר לא יתן את צוארו בעל מלך בבל. אחשורוש - הא דאמרן **[דף יא עמוד ב]** (סימן שסד"ך) ותו ליכא? והא איכא שלמה! - לא סליק מלכותיה. - הניחא למאן דאמר מלך והדיוט, אלא למאן דאמר מלך והדיוט ומלך, מאי איכא למימר? - שלמה מילתא אחריתי הוה ביה, שמלך על העליונים ועל התחתונים שנאמר וישב שלמה על כסא ה'. - והא הוה סנחריב, דכתיב מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי! - הא איכא ירושלים דלא כבשה. - והא איכא דריוש דכתיב דריוש מלכא כתב לכל עממיא אמיא ולשניא די דירין בכל ארעא שלמכון ישגא! - הא איכא שבע דלא מלך עלייהו, דכתיב שפר קדם דריוש והקים על מלכותא לאחשדרפניא מאה ועשרין. - והא איכא כורש, דכתיב כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה'! - התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה.

בימים ההם כשבת המלך, וכתוב בתורה בשנת שלוש למלכו. אמר רבא: מאי כשבת - לאחר שנתיישרה דעתו. אמר: בלשצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא. מאי היא? דכתיב כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם, וכתוב למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה. חשוב ארבעין וחמש דנבוכדנצר, ועשרים ותלת דאוויל מרודך, ותרתי דידיה - הא שבעים, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. ונבוכדנצר מנלן דארבעין וחמש שנין מלך? - דאמר מר: גלו בשבע, גלו בשמונה, גלו בשמונה עשרה, גלו בתשע עשרה. גלו בשבע לכיבוש יהויקים - גלות יהויכין, שהיא שמונה לנבוכדנצר. גלו בשמונה עשרה לכיבוש יהויקים גלות צדקיהו שהיא תשע עשרה לנבוכדנצר, דאמר מר: שנה ראשונה כיבש נינוה, שניה כיבש יהויקים, וכתוב ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל [בשנת מלכות] את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכלוא, תמני ותלתין ושבע - הרי ארבעין וחמש דנבוכדנצר. ועשרין ותלת דאוויל מרודך - גמרא, ותרתי דידיה - הא שבעין. אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. היינו דקאמר ליה דניאל: ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא די ביתה הייתיו קדמך, וכתוב בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא [כשדאי] וכתוב ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתי. אמר: איהו מיטעא טעי, אנא חשיבנא ולא טעינא. מי כתיב למלכות בבל? לבבל, כתיב. מאי לבבל, - לגלות בבל. כמה בצירן - תמני. חשיב ועייל חילופייהו. חדא דבלשצר, וחמש דדריוש וכוורש, ותרתי דידיה הא שבעין. כיון דחזי

דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. - בא שטן וריקד ביניהן והרג את ושת. - והא שפיר חשיב? - איהו נמי מיטעא טעי, דאיבעי ליה למימני מחרבות ירושלים. - סוף סוף כמה בצירן - (חדיסר) + מסורת הש"ס: [חד סרי+] איהו כמה מלך - ארביסר, בארביסר דידיה איבעי ליה למיבני בית המקדש! אלמה כתיב באדין בטלת עבדת בית אלהא די בירושלם! - אמר רבא: שנים מקוטעות הוו. **[דף יב עמוד א]** תניא נמי הכי: ועוד שנה אחרת לבבל, ועמד דריוש והשלימה. אמר רבא: אף דניאל טעה בהאי חושבנא, דכתיב בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים, מדקאמר בינתי - מכלל דטעה. מכל מקום קשו קראי אהדדי; כתיב מלאת לבבל, וכתיב לחרבות ירושלים! - אמר רבא: לפקידה בעלמא. והיינו דכתיב כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם. דרש רב נחמן בר רב חסדא: מאי דכתיב כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו, וכי כורש משיח היה? אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשיחו: קובל אני לך על כורש, אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליות. והוא אמר מי בכם מכל עמו... ויעל.

חיל פרס ומדי הפרתמים, וכתיב למלכי מדי ופרס! אמר רבא: אתנוי אתנו בהדדי: אי מינ מלכי - מיניכו איפרכי, ואי מיניכו מלכי - מינ איפרכי. בהראתו את עשר כבוד מלכותו אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה: כתיב הכא יקר תפארת גדולתו וכתיב התם לכבוד ולתפארת. ובמלאות הימים האלה וגו' רב ושמואל; חד אמר: מלך פיקח היה, וחד אמר: מלך טיפש היה. מאן דאמר מלך פיקח היה - שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא, דבני מאתיה כל אימת דבעי מפיס להו. ומאן דאמר טפש היה - דאיבעי ליה לקרובי בני מאתיה ברישא, דאי מרדו ביה הנך - הני הוו קיימי בהדיה. שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם! - אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. - אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם. - אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? - אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב כי לא ענה מלבו. בחצר גנת ביתן המלך רב ושמואל; חד אמר: הראוי לחצר - לחצר, הראוי לגינה - לגינה, הראוי לביתן - לביתן, וחד אמר: הושיבן בחצר - ולא החזיקתן, בגינה - ולא החזיקתן, עד שהכניסן לביתן והחזיקתן. במתניתא תנא: הושיבן בחצר, ופתח להם שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן. חור כרפס ותכלת, מאי חור? רב אמר: חרי חרי, ושמואל אמר: מילת לבנה הציע להם. כרפס אמר רבי יוסי בר חנינא: כרים של פסים. על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף. תניא, רבי יהודה אומר: הראוי לכסף - לכסף, הראוי לזהב - לזהב. אמר לו רבי נחמיה: אם כן אתה מטיל קנאה בסעודה, אלא: הם של כסף ורגליהן של זהב. בהט ושש, אמר רב אסי: אבנים שמתחוטטות על בעליהן, וכן הוא אומר אבני נזר מתנוססות על אדמתן. ודר וסחרת רב אמר: דרי דרי, ושמואל אמר: אבן טובה יש בכרכי הים ודרה שמה, הושיבה באמצע סעודה ומאירה להם כזהרים. דבי רבי ישמעאל תנא: שקרא דרור לכל בעלי סחורה. והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים - משונים מיבעי ליה! אמר רבא: יצתה בת קול ואמרה להם: ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים בהם? ויין מלכות רב אמר רב: מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שגדול הימנו בשנים. והשתיה כדת (אין אנס). מאי כדת? אמר רבי חנן משם רבי מאיר: כדת של תורה, מה דת של תורה - אכילה מרובה משתיה, אף סעודתו של אותו רשע - אכילה מרובה משתיה. אין אנס, אמר רבי אלעזר: מלמד שכל אחד ואחד השקהו מין מדינתו. לעשות כרצון איש ואיש, אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי - דכתיב איש יהודי, המן - איש צר ואויב. גם ושתיה המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות, בית הנשים מיבעי ליה! אמר רבא: שניהן לדבר עבירה נתכוונו. היינו דאמר אינשי: איהו בקרי ואתתיה **[דף יב עמוד ב]** בבוציני. ביום השביעי כטוב לב המלך בין, אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא? אמר רבא: יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין, מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות. אבל אומות העולם שאוכלין ושותין - אין מתחילין אלא בדברי תיפלות. וכן בסעודתו של אותו רשע, הללו אומרים: מדיות נאות, והללו אומרים: פרסיות נאות. אמר להם אחשורוש: כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדיי, רצונכם לראותה? - אמרו לו: אין, ובלבד שתהא ערומה. שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו. מלמד שהיתה ושתיה הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת. היינו דכתיב אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתיה ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה, כשם שעשתה - כך נגזר עליה. ותמאן המלכה ושתיה, מכדי פריצתא הואי, דאמר מר: שניהן לדבר עבירה נתכוונו, מאי טעמא לא אתאי? אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שפרחה בה צרעת במתניתא תנא: [בא גבריאל ועשה לה זב]. ויקצף המלך מאד, אמאי דלקה ביה כולי האי? אמר רבא: שלחה

ליה: בר אהוריריה דאבא! אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי, והוא גברא אשתטי בחמריה. מיד וחמתו בערה בו. ויאמר המלך לחכמים, מאן חכמים - רבנן, ידעי העתים - שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. אמר להו: דיינוה לי! - אמרו: היכי נעביד? נימא ליה: קטלה - למחר פסיק ליה חמריה ובעי לה מינן. נימא ליה: שבקה - קא מזלזלה במלכותא. אמרו לו: מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו, ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות. זיל לגבי עמון ומואב, דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתבי על דורדייה. וטעמא אמרו ליה: דכתיב שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר. מיד - והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש. אמר רבי לוי: כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר: כרשנא, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך? שתר, כלום הקריבו לפניך שתי תורין? אדמתא, כלום בנו לפניך מזבח אדמה? תרשיש, כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה, דכתיב בהו תרשיש ושהם וישפה. מרס, כלום מירסו בדם לפניך? מרסנא, כלום מירסו במנחות לפניך? ממוכן, כלום הכינו שלחן לפניך? ויאמר ממוכן, תנא: ממוכן זה המן. ולמה נקרא שמו ממוכן - שמוכן לפורענות. אמר רב כהנא: מכאן שההדיוט קופץ בראש. להיות כל איש שרר בביתו אמר רבא: אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. אמרי: מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שרר בביתו? פשיטא! אפילו קרחה בביתה פרדשכא ליהו! ויפקד המלך פקידים. אמר רב: מאי דכתיב כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת, כל ערום יעשה בדעת - זה דוד, דכתיב ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה, כל מאן דהוה ליה ברתא - אייתה ניהליה. וכסיל יפרש אולת - זה אחשורוש, דכתיב ויפקד המלך פקידים. כל מאן דהוה ליה ברתא - איטמרה מיניה. איש יהודי היה בשושן הבירה וגו'... איש ימיני. מאי קאמר? אי ליחוסא קאתי - ליחסיה ואזיל עד בנימין! אלא מאי שנא הני? תנא: כולן על שמו נקראו; בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי - בן ששמע אל תפלתו, בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו. קרי ליה יהודי - אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה ימיני - אלמא מבנימין קאתי! - אמר רב נחמן: מרדכי מוכתר בנימוסו היה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי: אביו מבנימין ואמו מיהודה. ורבנן אמרי: משפחות מתגרות זו בזו, משפחת יהודה אומרת: אנא גרים דמתיליד מרדכי, דלא קטליה דוד לשמעיה בן גרא. ומשפחת בנימין אמרה: מינאי קאתי. רבא אמר: כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא: ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי - **[דף יג עמוד א]** דלא קטליה דוד לשמעיה, דאיתיליד מיניה מרדכי, דמיקיני ביה המן. ומה שילם לי ימיני - דלא קטליה שאול לאגג, דאיתיליד מיניה המן, דמצער לישראל. רבי יוחנן אמר: לעולם מבנימין קאתי, ואמאי קרי ליה יהודי - על שום שכפר בעבודה זרה. שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, כדכתיב איתי גברין יהודאין וגו'.

רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי: כל דבריך אחד הם, ואנו יודעין לדורשן. ואשתו היהדיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד. אמאי קרי לה יהדיה - על שום שכפרה בעבודה זרה, דכתיב ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, ואמר רבי יוחנן: שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה. ילדה? והא רבויי רביתיה! - לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ירד - זה משה, ולמה נקרא שמו ירד - שירד להם לישראל מן בימיו. גדור - שגדר פרצותיהן של ישראל, חבר - שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים. סוכו - שנעשה להם לישראל כסוכה. יקותיאל - שקוון ישראל לאל בימיו. זנוח - שהזניח עוונותיהן של ישראל. אבי אבי אבי - אב בתורה, אב בחכמה, אב בבביות. ואלה בני בתיה... אשר לקח מרד, וכי מרד שמו? והלא כלב שמו! - אמר הקדוש ברוך הוא: יבא כלב שמרד בעצת מרגלים, וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

אשר הגלה מירושלים. אמר רבא: שגלה מעצמו. ויהי אמן את הדסה, קרי לה הדסה, וקרי לה אסתר. תניא, רבי מאיר אומר: אסתר שמה, ולמה נקרא שמה הדסה - על שם הצדיקים שנקראו הדסים, וכן הוא אומר והוא עמד בין ההדסים. רבי יהודה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת שמה אסתר - על שם שהיתה מסתרת דבריה, שנאמר אין אסתר מגדת את עמה וגו'. רבי נחמיה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת אסתר - שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתרה. בן עזאי אומר: אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית, כהדסה. רבי יהושע בן קרחה אמר: אסתר ירקרקת היתה, וחוט של חסד משוך עליה. כי אין לה אב ואם - ובמות אביה ואמה, למה לי? אמר רב אחא: עיברתה - מת אביה, ילדתה - מתה אמה. ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו

לבת, תנא משום רבי מאיר: אל תקרי לבת אלא לבית, וכן הוא אומר ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת, משום דבחיכו תשכב הוות ליה (לבת) +מסורת הש"ס: [כבת]?+ אלא (לבת) +מסורת הש"ס: [כבית]+ - הכי נמי לבית. ואת שבע הנערות וגו' - אמר רבא: שהיתה מונה בהן ימי שבת. וישנה ואת נערותיה וגו', אמר רב: שהאכילה מאכל יהודי. ושמואל אמר: שהאכילה קדלי דחזירי. ורבי יוחנן אמר: זרעונים, וכן הוא אומר ויהי המלצר נושא את פתבגם... ונותן להם זרעונים. ששה חדשים בשמן המר, מאי שמן המור? רבי חייא בר אבא אמר: סטכת, רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שלישי. תניא, רבי יהודה אומר: אנפקינון - שמן זית שלא הביא שלישי, ולמה סכין אותו - שמשיר את השיער ומעדן את הבשר. בערב היא באה ובבקר היא שבה, אמר רבי יוחנן: מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו, שלא היה משמש מטתו ביום. ותהי אסתר נשאת חן אמר רבי אלעזר: מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו. ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת - ירח שנהנה גוף מן הגוף. ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות. אמר רב: ביקש לטעום טעם בתולה - טעם, טעם בעולה - טעם. ויעש המלך משתה גדול, עבד משתיא - ולא גליא ליה, דלי כרגא - ולא גליא ליה, שדר פרדישני - ולא גליא ליה. ובהקבץ בתולות שנית וגו', אזיל שקל עצה ממרדכי. אמר: אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה - ואפילו הכי לא גליא ליה, דכתיב אין אסתר מגדת מולדתה וגו'.

אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב **דף יג עמוד ב** לא יגרע מצדיק עיניו, בשכר צניעות שהיתה בה ברחל - זכתה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיה בו בשאול - זכה ויצאת ממנו אסתר. ומאי צניעות היתה בה ברחל - דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. וכי אחי אביה הוא? והלא בן אחות אביה הוא? אלא אמר לה: מינסבא לי? אמרה ליה: אין. מיהו, אבא רמאה הוא, ולא יכלת ליה. - אמר לה: אחיו אנא ברמאות. - אמרה ליה: ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא? - אמר לה: אין, עם נבר תתבר ועם עקש תתפל. אמר לה: ומאי רמיותא? - אמרה ליה: אית לי אחתא דקשישא מינאי, ולא מנסיב לי מקמה. מסר לה סימנים. כי מטא ליליא, אמרה: השתא מיכספא אחתאי, מסרתינהו ניהלה. והיינו דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה, מכלל דעד השתא לאו לאה היא? אלא: מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא. לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול. ומה צניעות היתה בשאול - דכתיב ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל - זכה ויצאת ממנו אסתר. ואמר רבי אלעזר: כשהקדוש ברוך הוא פוסק גדולה לאדם - פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות, שנאמר וישיבם לנצח ויגבהו (וגו'), ואם הגיס דעתו - הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר ואם אסורים בזקים וגו'.

ואת מאמר מרדכי אסתר עשה, אמר רבי ירמיה: שהיתה מראה דם נדה לחכמים. כאשר היתה באמנה אתו - אמר רבה בר לימא (משמיה דרב): שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הקציף הקדוש ברוך הוא אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק, ומנו - יוסף, שנאמר ושם אתנו נער עברי וגו'. עבדים על אדוניהן לעשות נס לצדיק, ומנו - מרדכי, דכתיב ויודע הדבר למרדכי וגו'. אמר רבי יוחנן: בגתן ותרש שני טרסיים הוו, והיו מספרין בלשון טורסי, ואומרים: מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו, בא ונטיל ארס בספל כדי שימות. והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה, והיה יודע בשבעים לשון. אמר לו: והלא אין משמרת ומשמרתך שוה? - אמר לו: אני אשמור משמרת ומשמרתך. והיינו דכתיב ויבקש הדבר וימצא - שלא נמצאו במשמרתן. אחר הדברים האלה, (אחר מאי) +מסורת הש"ס: [מאי אחר]?+ אמר רבא: אחר שברא הקדוש ברוך הוא רפואה למכה. דאמר ריש לקיש: אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים - אבל אומות העולם אינו כן, מכה אותן ואחר כך בורא להם רפואה, שנאמר ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא. ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו, ולבסוף בעם מרדכי, ומנו - רבנן, ולבסוף בכל היהודים. הפיל פור הוא הגורל, תנא: כיון שנפל פור בחדש אדר שמח שמחה גדולה, אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. ישנו עם אחד אמר רבא: ליכא דידיע לישנא בישא כהמן. אמר ליה: תא ניכלינהו! - אמר ליה: מסתפינא מאלהיו, דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי. - אמר ליה: ישנו מן המצות. - אמר ליה: אית בהו רבנן. - אמר ליה: עם אחד הן. שמא תאמר קרחה אני עושה במלכותך - מפוזרין הם בין העמים, שמא תאמר אית

הנאה מינייהו - מפורד, כפרידה זו שאינה עושה פירות. ושמה תאמר איכא מדינתא מינייהו - תלמוד לומר בכל מדינות מלכותך. ודתייהם שנות מכל עם - דלא אכלי מינן, ולא נסבי מינן, ולא מנסבי לן. ואת דתי המלך אינם עשים - דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י. ולמלך אין שוה להניחם - דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות. ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן - זורקו ושותהו. ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן - חובטו בקרקע ואינו שותהו. אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו' אמר ריש לקיש: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו. והיינו דתנן: באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים. ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך, אמר רבי אבא: **[דף יד עמוד א]** משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו, בעל חריץ אמר: מי יתן לי תל זה בדמים! בעל התל אמר: מי יתן לי חריץ זה בדמים! לימים נזדווגו זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל: מכור לי תילך! - אמר לו: טול אותה בחנם, והלוא!

ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירתן למוטב. תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש? אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן? - אי הכי הלל נמי נימא! - לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. - יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? - כדתינא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא, רבא אמר: בשלמא התם הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש? אכתי עבדי אחשורוש אנן. - בין לרבא בין לרב נחמן קשיא: והא תניא, משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה, כיון שגלו - חזרו להכשירן הראשון. ותו ליכא? והכתיב ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים - אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל! - מיהוה טובא הוו. כדתינא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה לדורות - נכתבה, ושלא הוצרכה - לא נכתבה. רבי שמואל בר נחמני אמר: אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו. רבי חנין אמר: אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם. ומאן נינהו - בני קרח. דכתיב ובני קרח לא מתו. תנא משום רבינו: מקום נתבצר להם בגיהנם, ועמדו עליו.

שבע נביאות מאן נינהו? שרה, מרים, דבורה, חנה, אביגיל, חולדה, ואסתר. שרה - דכתיב אבי מלכה ואבי יסכה, ואמר רבי יצחק: יסכה זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה - שסכתה ברוח הקדש, שנאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. דבר אחר: יסכה - שהכל סוכין ביופיה. מרים - דכתיב ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ולא אחות משה? - אמר רב נחמן אמר רב: שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן, ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל. ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה: בתי נתקיימה נבואתיך. וכיון שהשליכוהו ליאור - עמד אביה וטפחה על ראשה, ואמר לה: בתי, היכן נבואתיך? היינו דכתיב ותתצב אחת מרחק לדעה - לדעת מה יהא בסוף נבואתה. דבורה - דכתיב ודבורה אשה נביאה אשת לפידות. מאי אשת לפידות - שהיתה עושה פתילות למקדש. והיא יושבת תחת תמר, מאי שנא תחת תומר? - אמר רבי שמעון בן אבשלום: משום יחוד. דבר אחר: מה תמר זה אין לו אלא לב אחד - אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים. חנה - דכתיב ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה', רמה קרני ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בכף - לא נמשכה מלכותן. אין קדוש כה' כי אין בלתך, אמר רב יהודה בר מנשיא: אל תקרי בלתך אלא לבלותך. שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; מדת בשר ודם - מעשה ידיו מבלין אותו, אבל הקדוש ברוך הוא - מבלה מעשה ידיו. ואין צור כאלהינו - אין צייר כאלהינו. אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים. אביגיל - דכתיב והיה היא רכבת על החמור וירדת בסתר ההר. בסתר ההר? מן ההר מיבעי ליה! אמר רבה בר שמואל: על עסקי דם הבא מן הסתרים. נטלה דם והראתה לו. אמר לה: וכי מראין דם בלילה? - אמרה לו: וכי

דנין דיני נפשות בלילה? - אמר לה: **[דף יד עמוד ב]** מורד במלכות הוא, ולא צריך למידייניה. - אמרה לו: עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם. - אמר לה: וברוך טעמך וברוכה את אשר כלתני [היום הזה] מבוא בדמים. דמים תרתי משמע! אלא מלמד שגילתה את שוקה, והלך לאורה שלש פרסאות. אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: לא תהיה זאת לך לפוקה, זאת - מכלל דאיכא אחרית, ומאי ניהו - מעשה דבת שבע, ומסקנא הכי הואי. והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים. כי הוות מיפטרא מיניה אמרה ליה והטיב ה' לאדני וזכרת את אמתך, אמר רב נחמן: היינו דאמרי אינשי: איתתא בהדי שותא פילכא. איכא דאמרי: שפיל ואזיל בר אוזא ועינוהי מיטייפי. חולדה - דכתיב וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור וגו'. ובמקום דקאי ירמיה הכי מתנביא איהי? - אמרי בי רב משמיה דרב: חולדה קרובת ירמיה היתה, ולא הוה מקפיד עליה. ויאשיה גופיה, היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה? אמרי דבי רבי שילא: מפני שהנשים רחמניות הן. רבי יוחנן אמר: ירמיה לא הוה התם, שהלך להחזיר עשרת השבטים. ומנלן דאהדור - דכתיב כי המוכר אל הממכר לא ישוב, אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל? אלא מלמד שירמיה החזירו, ויאשיהו בן אמון מלך עליהן. דכתיב ויאמר מה הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בית אל. וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל? אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן. רב נחמן אמר: מהכא גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי. אסתר - דכתיב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, בגדי מלכות מיבעי ליה! אלא: שלבשתה רוח הקדש. כתיב הכא ותלבש וכתוב התם ורוח לבשה את עמשי וגו'. אמר רב נחמן: לא יאה יהירותא לנשי, תרתי נשי יהירן הויין, וסניין שמיייהו, חדא שמה זיבורתא, וחדא שמה כרכושא. זיבורתא - כתיב בה ותשלח ותקרא לברק, ואילו איהי לא אזלה לגביה. כרכושא כתיב בה אמרו לאיש ולא אמרה אמרו למלך. אמר רב נחמן: חולדה מבני בניו של יהושע היתה. כתיב הכא בן חרחס וכתוב התם בתמנת חרס. איתיביה רב עינא סבא לרב נחמן: שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה, ואלו הן: נריה, ברוך, ושריה, מחסיה, ירמיה, חלקיה, חנמאל, ושלום. רבי יהודה אומר: אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה. כתיב הכא בן תקוה וכתוב התם את תקות חוט השני! - אמר ליה: עינא סבא! ואמרי לה: פתיא אוקמא! מיני ומינך תסתיים שמעתא; דאיגירא ונסבה יהושע. ומי הוה ליה זרעא ליהושע? והכתיב נון בנו יהושע בנו! - בני - לא הוה ליה, בנתן - הוה ליה. **[דף טו עמוד א]** בשלמא אינהו - מיפרשי, אלא אבהתייהו מנלן? - כדעולא. דאמר עולא: כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות - בידוע שהוא נביא בן נביא. שמו ולא שם אביו - בידוע שהוא נביא ולא בן נביא. שמו ושם עירו מפורש - בידוע שהוא מאותה העיר, שמו ולא שם עירו - בידוע שהוא מירושלים. במתניתא תנא: כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין, ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח, כגון דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה - בידוע שהוא צדיק בן צדיק. וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי, כגון ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע, - בידוע שהוא רשע בן רשע. אמר רב נחמן: מלאכי זה מרדכי, ולמה נקרא שמו מלאכי - שהיה משנה למלך. מיתיבי: ברוך בן נריה, ושריה בן מעשיה ודניאל, ומרדכי בלשן, וחגי, זכריה ומלאכי - כולן נתנבאו בשנת שתיים לדריוש! - תיובתא. תניא, אמר רבי יהושע בן קרח: מלאכי זה עזרא, וחכמים אומרים: מלאכי שמו. אמר רב נחמן: מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא, דכתיב בנביאות מלאכי: בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר, ומאן אפריש נשים נכריות - עזרא, דכתיב ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונשב נשים נכריות. תנו רבנן: ארבע נשים יפיפיות היו בעולם: שרה (ואביגיל, רחב) + מסורת הש"ס: [רחב ואביגיל], ואסתר. ולמאן דאמר אסתר ירקרוקת היתה - מפיק אסתר ומעיל ושת. תנו רבנן: רחב בשמה זינתה, יעל בקולה, אביגיל בזכירתה, מיכל בת שאול בראייתה. אמר רבי יצחק: כל האומר רחב רחב - מיד ניקרי. אמר ליה רב נחמן: אנא אמינא רחב רחב ולא איכפת לי! - אמר ליה: כי קאמינא - בידועה ובמכירה.

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, מאי אמר? רב אמר: גבה המן מאחשורוש. ושמואל אמר: גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה. ותתחלחל המלכה, מאי ותתחלחל? אמר רב: שפירסה נדה, ורבי ירמיה אמר: שהוצרכה לנקביה. ותקרא אסתר להתך, אמר רב: התך זה דניאל, ולמה נקרא שמו התך - שחתכוהו מגדולתו. ושמואל אמר: שכל דברי מלכות נחתכין על פיו. לדעת מה זה ועל מה זה, אמר רבי יצחק: שלחה לו: שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה, דכתיב בהן מזה ומזה הם כתבים. ויגידו למרדכי את דברי אסתר, ואילו איהו לא אזל לגביה - מכאן שאין משיבין על הקלקלה. לך כנוס את כל היהודים וגו', עד אשר לא כדת, אמר רבי אבא: שלא כדת היה, שבכל יום ויום עד עכשיו - באונס, ועכשיו - ברצון. וכאשר אבדתי אבדתי - כשם שאבדתי מבית אבא

כך אובד ממך. ויעבר מרדכי אמר רב: שהעביר יום ראשון של פסח בתענית. ושמואל אמר: דעבר ערקומא דמיא. ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, בגדי מלכות מיבעי ליה! - אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: מלמד שלבשתה רוח הקדש, כתיב הכא ותלבש וכתוב התם ורוח לבשה את עמשי. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן, ואלו הן: דוד ודניאל, דוד - דברכיה ארונה, דכתיב ויאמר ארונה אל המלך וגו'. דניאל - דברכיה דריוש, דכתיב אלהך די אנת פלח לה בתדירא הוא ישיזבינך. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים, ונתקיים בזרעה - ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; מדת בשר ודם - אדם שופת קדרה ואחר כך נותן לתוכה מים, אבל הקדוש ברוך הוא - נותן מים ואחר כך שופת הקדרה, לקיים מה שנאמר לקול תתו המון מים בשמים. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: צדיק אבד - לדורו אבד. משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא - מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה. וכל זה איננו שוה לי, אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בשעה שראה הזמן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי כדבר חסדא. דאמר רב חסדא: זה בא בפרוזבולי וזה בא **דף טו עמוד ב** בפרוזבולי. אמר רב פפא: וקרו ליה עבדא דמזדבן בטלמי. וכל זה איננו שוה לי - מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר: כל זה איננו שוה לי. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שנאמר: ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי [וגו']. מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה - לעושי צביונו ולמצפין תפארתו. יכול לכל - תלמוד לומר לשאר עמו - למי שמשים עצמו כשירים. ולרוח משפט - זה הדין את יצרו, וליושב על המשפט - זה הדין דין אמת לאמתו. ולגבורה - זה המתגבר על יצרו. משיבי מלחמה - שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה. שעה - [אלו תלמידי חכמים] שמשכימין ומעריבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! מה נשתנו אלו מאלו? אמר לה הקדוש ברוך הוא: ישראל עסקו בתורה, אומות העולם לא עסקו בתורה. אמר ליה: גם אלה ביין שגו ובשכר תעו... פקו פליליה, אין פקו אלא גיהנם, שנאמר ולא תהיה זאת לך לפוקה, ואין פליליה אלא דיינין, שנאמר ונתן בפללים.

ותעמד בחצר בית המלך הפנימית. אמר רבי לוי: כיון שהגיעה לבית הצלמים - נסתלקה הימנה שכינה, אמרה: אלי אלי למה עזבתני, שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון? או שמא על שקראתיו כלב, שנאמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. חזרה וקראתו אריה, שנאמר הושיעני מפי אריה. ויהי כראות המלך את אסתר המלכה, אמר רבי יוחנן: שלשה מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה: אחד שהגביה את צוארה, ואחד שמשך חוט של חסד עליה, ואחד שמתח את השרביט. וכמה? - אמר רבי ירמיה: שתי אמות היה והעמידו על שתי עשרה, ואמרי לה: על שש עשרה, ואמרי לה: על עשרים וארבע. במתניתא תנא: על ששים. וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה, וכן אתה מוצא בשיני רשעים. דכתיב שני רשעים שברת, ואמר ריש לקיש: אל תקרי שברת אלא שריבבת, רבה בר עופרן אמר משום רבי אליעזר, ששמע מרבו, ורבו מרבו: מאתים. ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש, חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, ומאי ניהו - בנין בית המקדש. 'בא המלך והמן... אל המשתה. תנו רבנן: מה ראתה אסתר שזימנה את המן? רבי אליעזר אומר: פחים טמנה לו, שנאמר יהי שלחנם לפניהם לפח, רבי יהושע אומר: מבית אביה למדה, שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו', רבי מאיר אומר: כדי שלא יטול עצה וימרוד, רבי יהודה אומר: כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית, רבי נחמיה אומר: כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסיחו דעתן מן הרחמים. רבי יוסי אומר: כדי שיהא מצוי לה בכל עת. רבי שמעון בן מנסיא אומר: אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס. רבי יהושע בן קרחה אומר: אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא. רבן גמליאל אומר: מלך הפכפכן היה. אמר רבן גמליאל: עדיין צריכין אנו למודעי. דתניא, רבי אליעזר המודעי אומר: קנאתו במלך, קנאתו בשרים, רבה אמר: לפני שבר גאון, אביי ורבא דאמרי תרויהו: בחמם אשית את משתייהם וגו', אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו, אמר ליה: כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי? - אמר ליה: ככולהו תנאי וכולהו אמוראי. ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו, וכמה רב בניו? - אמר רב: שלשים, עשרה מתו, ועשרה נתלו, ועשרה מחזרין על הפתחים, ורבנן אמרי: אותן שמחזרין על הפתחים שבעים היוא, דכתיב שבעים בלחם נשכרו, אל תקרי שבעים אלא שבעים. ורמי בר אבא אמר: כולן מאתים ושמונה הוו, שנאמר ורוב בניו, ורוב בגימטריא

מאתן וארביסר הוו! - אמר רב נחמן בר יצחק: ורב כתיב. בלילה ההוא נדדה שנת המלך, אמר רבי תנחום: נדדה שנת מלכו של עולם. ורבנן אמרי: נדדו עליונים, נדדו תחתונים. רבא אמר: שנת המלך אחשורוש ממש. נפלה ליה מילתא בדעתיה, אמר: מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן? דלמא עצה קא שקלי עילויה דההוא גברא למקטליה. הדר אמר: אי הכי לא הוה גברא דרחים לי, דהוה מודע לי? הדר אמר: דלמא איכא איניש דעבד בי טיבותא ולא פרעתיה, משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי. מיד - ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים. והיו נקראים - מלמד שנקראים מאיליהן. וימצא כתוב, כתב מבעי ליה! מלמד **[דף טז עמוד א]** ששמי מוחק וגבריאל כותב. אמר רבי אסי: דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל אינו נמחק - כתב שלמעלה לא כל שכן? לא נעשה עמו דבר, אמר רבא: לא מפני שאוהבין את מרדכי, אלא מפני ששונאים את המן. הכין לו, תנא: לו הכין. ועשה כן למרדכי, אמר ליה: מנו מרדכי? - אמר ליה: היהודי, - אמר ליה: טובא מרדכי איכא ביהודאי. - אמר ליה: היושב בשער המלך. - אמר ליה: סגי ליה בחד דיסקרתא, אי נמי בחד נהרא! - אמר ליה: הא נמי הב ליה, אל תפל דבר מכל אשר דברת ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן. כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה, וסוסייה מיחד בידיה, מירתת. אמר להו לרבנן: האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי, זילו מקמיה די לא תכחו בגחלתו. בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתב ליה קמייהו ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה. אמר להו: במאי עסקיתו? - אמרו ליה: בזמן שבית המקדש קיים, מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו: אתא מלי קומצי קמחא דידכו, ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי. - אמר ליה: רשע! עבד שקנה נכסים - עבד למי, ונכסים למי? אמר ליה: קום לבוש הני מאני, ורכוב האי סוסיא, דבעי לך מלכא. - אמר ליה: לא יכלנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למזיין, דלאו אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכא הכי. שדרה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי בני, ולכולהו אומני. עייליה איהו לבי בני, ואסחיה, ואזיל ואייתי זוזא מביתיה, וקא שקיל ביה מזייה. בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח. אמר ליה: אמאי קא מיתנחתי? - אמר ליה: גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו רברבנהו, השתא לישוייה בלאני וספר? - אמר ליה: רשע! ולא ספר של כפר קרצום היית? תנא: המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושתים שנה. בתר דשקלינהו למזייה לבשינהו למאניה, אמר ליה: סק ורכב. - אמר ליה: לא יכלנא, דכחישא חילאי מימי תעניתא. גחין וסליק. כי סליק בעט ביה. - אמר ליה: לא כתיב לכו בנפל אויבך אל תשמח? - אמר ליה: הני מילי - בישראל, אבל בדידכו כתיב - ואתה על במותימו תדרוך. ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו. כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיה דקיימא אאיגרא. סברה: האי דרכיב - אבוה, והאי דמסגי קמיה - מרדכי. שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה. דלי עיניה וחזת דאבוה הוא, נפלה מאיגרא לארעא ומתה. והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת: ששב לשקו ולתעניתו. והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, אבל - על בתו, וחפוי ראש - על שאירע לו. ויספר המן לזרש אשתו ולכל אהביו וגו', קרי להו אהביו וקרי להו חכמיו. - אמר רבי יוחנן: כל האומר דבר חכמה, אפילו באומות העולם - נקרא חכם. אם מזרע היהודים מרדכי וגו', אמרו ליה: אי משאר שבטים קאתי - יכלת ליה, ואי משבט יהודה ובנימין ואפרים ומנשה - לא יכלת ליה. יהודה - דכתיב ידך בערף איבך, אינך - דכתיב בהו לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך. כי נפל תפול לפניו, דרש רבי יהודה בר אלעאי: שתי נפילות הללו למה? אמרו לו: אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים. כשהן יורדין - יורדין עד עפר, וכשהן עולין - עולין עד לכוכבים. וסריסי המלך הגיעו ויבהלו - מלמד שהביאוהו בבהלה. כי נמכרו אני ועמי וגו' כי אין הצר שוה בנזק המלך. אמרה לו: צר זה אינו שוה בנזק של מלך: איקני בה בושתי - וקטלה, השתא איקני בידי - ומבעי למקטלי. ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה, ויאמר ויאמר למה לי? - אמר רבי אבהו: בתחלה על ידי תורגמן, כיון דאמרה ליה: מדבית שאול קאתינא - מיד ויאמר לאסתר המלכה. ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה אמר רבי אלעזר: מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן. והמלך קם בחמתו וגו' והמלך שב מגנת הבית, מקיש שיבה לקימה, מה קימה בחימה - אף שיבה בחימה, דאזל ואשכח למלאכי השרת דאידימו ליה כגברי וקא עקרי לאילני דבוסתני, ואמר להו: מאי עובדיכו? אמרו ליה: דפקדינן המן. אתא לביתיה - והמן נפל על המטה, נפל? נפל מיבעי ליה! - אמר רבי אלעזר: מלמד שבא מלאך והפילו עליה. אמר: ויי מביתא ויי מברא. ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית. ויאמר חרבונה וגו' אמר רבי אלעזר: אף חרבונה רשע באותה עצה היה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו - מיד ברח, והיינו דכתיב וישלך עליו ולא יחמל מידו ברוח יברח. וחמת המלך שככה, שתי שכיכות הללו למה? אחת של מלכו של עולם ואחת של אחשורוש, ואמרי לה: אחת של אסתר ואחת של ושותי. לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן.. חמש חליפת, אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק **[דף טז עמוד ב]** יכשל בו? דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו - נתגלגל הדבר, וירדו אבותינו למצרים. אמר רבי בנימין בר יפת: רמז רמז לו, שעתידי בן לצאת

ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות תכלת וגו'. ויפל על צוארי בנימן אחיו - כמה צוארין הוו ליה לבנימין? - אמר רבי אלעזר: בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב. ובנימן בכה על צואריו - בכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף, ועתידי ליחרב. והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין. אמר רבי אלעזר, אמר להם: כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו - כך אין בלבי עליכם. כי פי המדבר אליכם, כפי - כן לבי. ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים. מאי מטוב מצרים? אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: שלח לו יין [ישן], שדעת זקנים נוחה הימנו. וילכו גם אחיו ויפלו לפניו, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: היינו דאמרי אינשי: תעלא בעידינה סגיד ליה. תעלא? מאי בצירותיה מאחוהו? אלא, אי איתמר הכי איתמר: וישתחו ישראל על ראש המטה, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: תעלא בעידינה סגיד ליה. וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב: ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד - נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות?

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אמר רב יהודה: אורה - זו תורה, וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה - זה יום טוב, וכן הוא אומר ושמחת בחגך, ששון - זו מילה, וכן הוא אומר שש אנכי על אמרתך ויקר - אלו תפלין, וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא, רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפלין שבראש. ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן, אמר רב אדא דמן יפו: עשרת בני המן ועשרת - צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו. אמר רבי יוחנן: וי"ו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות. מאי טעמא? - כולהו בחד זקיפא אזדקיפו. אמר רבי חנינא בר פפא: דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, חוץ משירה זו ומלכי כנען, שאריח על גבי אריח, ולבינה על גבי לבינה. מאי טעמא? שלא תהא תקומה למפלתן. ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים, אמר רבי אבהו: מלמד שבא מלאך וסטר על פיו. ובבאה לפני המלך אמר עם הספר, אמר? אמרה מבעי ליה! אמר רבי יוחנן: אמרה לו: יאמר בפה מה שכתוב בספר. דברי שלום ואמת, אמר רבי תנחום, ואמרי לה אמר רבי אסי: מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה. ומאמר אסתר קים, מאמר אסתר - אין, דברי הצומות - לא? אמר רבי יוחנן: דברי הצומות..., ומאמר אסתר קים (את ימי) + מסורת הש"ס: [דברי] + הפרים האלה. כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו, לרוב אחיו - ולא לכל אחיו, מלמד: שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. אמר רב יוסף: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות. דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה ולבסוף בתר חמשה. מעיקרא כתיב אשר באו עם זרבבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן, ולבסוף כתיב הבאים עם זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש, שכל זמן שברוך בן נריה קיים - לא הניחו עזרא ועלה. אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש. דאמר מר: [דף יז עמוד א] למה נמנו שנותיו של ישמעאל - כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב. דכתיב ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים. כמה קשיש ישמעאל מיצחק - ארביסר שנין, דכתיב ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם, וכתיב ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו. וכתיב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם. בר כמה הוה ישמעאל כדאתיליד יעקב - בר שבעים וארבעה, כמה פיישן משניה - שתין ותלת. ותניא: היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו בן ששים ושלוש שנה, ובו בפרק מת ישמעאל, דכתיב וירא עשו כי ברך וגו' וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות, ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות? מלמד שקידשה ישמעאל ומת, והשיאה נביות אחיה, שתין ותלת, וארביסר עד דמתיליד יוסף - הא שבעין ושבעה. וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה - הא מאה ושבע, שב דשבעא ותרתי דכפנא - הא מאה ושיתסר, וכתיב ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך. ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, מאה ושיתסר הויין! אלא שמע מינה: ארבע עשרה שנין דהוה בבית עבר - לא חשיב להו. דתניא: היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה. עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים. יצא משם ובא לו לארם נהרים. נמצא, כשעמד על הבאר בן שבעים ושבע שנה. ומנלן דלא מיענש - דתניא: נמצא, יוסף שפירש מאביו עשרים ושנים שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו. דיעקב תלתין ושיתא הויין! - אלא: ארביסר דהוה בבית עבר לא חשיב להו. - סוף סוף דבית לבן עשרין שנין הויין! אלא, משום דאשתהי באורחא תרתין שנין. דתניא: יצא מארם נהרים ובא לו לסכות, ועשה שם שמונה

עשר חודש, שנאמר ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות. ובבית אל עשה ששה חדשים והקריב זבחים. הדרן עלך מגילה נקראת.